
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Тарас БЕШ
Науковий керівник – доц. Валерій ГРУШКО

ТРАНСГУМАНІЗМ. ПРОБЛЕМА ПРОГРЕСИВІЗМУ

У даній статті досліджена природа і характер таких філософських рухів як трансгуманізм та прогресивізм. Досліджено сутність та характер їх феномену, їх виникнення, розвиток, вплив на суспільство. Проаналізовано причини, які спонукають людей до прийняття ідей трансгуманізму та прогресивізму, а також їх зв'язок із соціально-політичними умовами. Висвітлено характеристики осіб, які схильні до прийняття трансгуманістичних та прогресивістичних ідей, а також окреслені тенденції зростання інтересу у суспільстві до них та прагнення тих хто їх популяризує. Висвітлені ефективні методи вивчення розвитку неоднозначних процесів у суспільстві та заходи для регулювання розвитку подібних тенденцій у суспільстві.

Ключові слова: трансгуманізм, прогресивізм, суспільні трансформації, науково-технічний прогрес, етичність.

Постановка проблеми. У сучасному світі, на фоні стрімкого науково-технічного прогресу та постійних змін у соціокультурному середовищі, виникають нові глибокі виклики та можливості для розвитку людства. Однією з ключових ідей, що визначають сучасний науковий дискурс і спонукають до ретельного розгляду, є трансгуманізм. Апологети цієї концепції обґрунтовують її цінність у тому, що вона націлена на покращення фізичних, когнітивних та психічних можливостей людини через застосування сучасних технологій. Водночас її критики прагнуть довести небезпеки які подібні форми удосконалення людей можуть нести.

На сьогодні визріла нагальна потреба ретельного аналізу філософських, етичних та соціокультурних аспектів цієї проблематики для формування кращого розуміння трансгуманізму та можливого його впливу на індивіда та суспільство в цілому. Особливий інтерес представляє вивчення можливих перспектив та потенційних загроз від модифікації людської природи. Вочевидь, що з трансгуманізмом буде розпочата нова сторінка людської історії в якій з'являться як нові шляхи індивідуального розвитку, так і формуватиметься якісно нова організація суспільства, а також загострюватиметься конфлікт між традиційною етикою та новими реаліями.

У статті проаналізовано: сутність та характер трансгуманізму та прогресивізму, їх вплив на суспільство, а також можливі загрози і засоби регулювання та запобігання негативним проявам цих явищ у майбутньому.

Мета роботи полягає в систематизації та аналізі як теоретичних, так і прикладних аспектів трансгуманізму, а також визначення його місця та ролі у сучасному світі. Дослідження спрямоване на висвітлення очікувань та ключових викликів, які виникають при впровадженні ідей трансгуманізму, визначення особливостей можливого впливу на соціокультурні процеси у суспільстві, більш повне осмислення надбань і можливих ризиків, які пов'язані з реалізацією концепції трансгуманізму, Дослідження націлене на формулювання наукових рекомендацій для подальшого поглиблення розуміння впливу науково-технічного прогресу на розвиток суспільства.

Аналіз досліджень та публікацій. Дана проблема висвітлювалась у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених та публіцистів як Ясперс К. Т., Атталі Ж., Харрарі Ю. Н., Бостром Н., Фукуяма Ф., Гайдеггер М., Дік Ф. К., та інші.

Виклад основного матеріалу. Трансгуманізм на початках сформувався як філософський рух, який обґрунтовував ідею, що людство може та повинно використовувати технології для покращення своїх фізичних, психологічних та інтелектуальних можливостей.

Трансгуманізм націлюється на зміну розуміння людської природи, форми, способів життя, особливостей взаємодії людей в суспільстві. Здійснення переходу до нового етапу еволюції, до якого закликають ідеологи трансгуманізму, згідно їх аргументів може відкрити можливості, які не були доступні людям ще ніколи протягом всієї історії суспільства. Завдяки розвитку нових техніки і технологій, а також науковим дослідженням новітніх сфер природи, стане можливим подолання великої кількості фізичних і психічних обмежень людей,

Ідея трансгуманізму стала наслідком розвитку уяви пропагандистів самодостатності цінності науково-технічного прогресу про важливість прагнення до довершеного людського майбутнього і становлення у перспективі «людини досконалої». Дана ідея не лише актуалізує проблематику важливості

покращення людини, але й піднімає комплекс філософських питань про сенс людського життя і наскільки трансгуманізм корелює з прогресом самої людини.

Один з напрямків розвитку трансгуманізму включає в себе розробку біотехнологій, штучного інтелекту, генної модифікації та імплантації технологічних пристроїв для поліпшення людських здібностей. Трансгуманізм націлений на переосмислення традиційної моралі, використовуючи для цього зростання масштабів застосування передових технологій та їх впливу на суспільство. З точки зору концепції прогресивізму суспільство повинно постійно розвиватися та змінюватися для досягнення більшого процвітання і розширення можливостей багатогранного удосконалення людей. Цей підхід підтримує інновації та політичні реформи для досягнення цілей соціально-економічного поступу. Таким чином трансгуманізм його прихильниками трактується в якості інструменту удосконалення як окремо взятих людей, так і суспільства в цілому. Очевидно, що у популяризації ідей трансгуманізму є зацікавлені окремі досить впливові особи чи навіть групи таких людей, певні сегменти бізнесу, якась частина організацій від чого як вони собі уявляють можуть одержати зиск, причому немалий. Водночас ідеологи трансгуманізму розглядають його як можливість перетворення людини у щось якісно нове, яке за своїми новими спроможностями буде на порядок перевершувати *Homo sapiens*, який вже протягом свого тривалого історичного розвитку не лише не демонструє еволюційного удосконалення, але й як багатьом бачиться деградує порівняно з епохою античних героїв. Разом з цим удосконалення членів суспільства здатне буде підготувати ґрунт для підвищення якості організації соціуму. Таким чином окреслюється надмета – перехід людства на якісно новий еволюційний рівень, на який ймовірно далеко не всім людям буде можливість піднятися і очевидно складно збагнути наскільки нове постлюдство ще доречно буде називати людським родом. Чи звичні для нинішніх людей болі і страждання турбуватимуть і майбутніх надлюдей, а якщо ні, то чи вони спроможні будуть до емпатії не те, що до еволюційно відсталих своїх родичів, а хоч би до таких самих як вони за потенційними можливостями? А якщо мотивом поведінки і самореалізації цих надлюдей не буде співчутливість, то що може стати мотивом їх самореалізації – гедоністичні задоволення чи влада? А чи поділять мирно майбутні надлюди владу між собою чи змагання в силі завершиться війною всіх надлюдей проти всіх інших надлюдей? Перелік гострих етичних питань викликає більше тривоги ніж передчуття приємного очікування зустрічі з чимось надзвичайним яке буде викликати лише захоплення і можливість осягнення чогось що радикально виходить за рамки буденного. З іншого боку прихильники удосконалення людини за допомогою досягнень науково-технічного прогресу наполегливо переконують, висуваючи велику кількість аргументів, що сучасні люди демонструють ознаки деградації, яка просто вимагає реагування, котре має націлюватись не на зупинку нагромадження негативних тенденцій, не на повернення втраченого ідеалу далекого минулого, а революційний перехід на якісно новий щабель розвитку.

Недалекий час, коли звичним для людей стане створення біотехнологічних рішень розробка біоінженерних методів та технологій для покращення фізичних та психологічних характеристик людей, таких як здоров'я, тривалість життя та рівень енергії. Разом з цим буде розгорнута діяльність з використання генної терапії та коректування геному для лікування генетичних захворювань та покращення функцій організму.

Очевидно, що подібні радикальні зміни будуть сприйматись неоднозначно різними групами людей, що спричинюватиме загострення протиріч між віруючими у всесильність науково-технічного прогресу та тими, хто переконаний у недостатній компетентності сучасної науки щоб втручатись у такі фундаментальні механізми організації життя як генетика, що може загрожувати непоправними наслідками для безпеки всієї біосфери.

Якщо зміни стосуватимуться генетичного рівня людини, то цей вибір вже не може вважатись виключно приватною справою, адже це вже буде зазіхання на права інших людей, у першу чергу власник нащадків, а у перспективі загрожуватиме генетичній безпеці всього людства. Таким чином необмежене жодними рамками використання досягнень науки загострює як проблеми безпеки, так і етики.

І це не рахуючи цілком реальної загрози формування нового виду нерівності між «удосконаленими» людьми та тими хто собі такої розкоші не зможе дозволити через обмежені фінансові можливості – а таких буде очевидно більшість. Разом з цим виникатимуть проблеми обумовлені впливом змін фізичних та когнітивних характеристик у певних людей на їх ідентичність та самовизначення. Нерівність доступу до технологій трансгуманізму створюватиме ситуацію у суспільстві де лише достатньо заможні зможуть мати доступ до покращень своїх здібностей та здоров'я. Новітні технології загрожуватимуть також і приватності, свободі та безпеці людей. Нерівність у розвитку технологій трансгуманізму у різних країнах поглиблюватиме прірву між ними, а в середині них між різними соціальними групами, що може викликати соціальні та міжнародні конфлікти.

Висновки. Вочевидь людство вступає у період турбулентності на якому можливості які воно опановує помітно перевищують рівень психічної і моральної зрілості суспільства, яке нагадує підлітка, який непомітно для себе фізично став майже як дорослий, однак за сприйняттям життя продовжує значною мірою вести себе як багато в чому безвідповідальна дитина. Очевидно, що людство приречене робити помилки і вчитись на них, через біль і страждання пізнавати межі допустимого і горизонти реального.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ясперс К. Сенс і призначення історії: Мислителі ХХ століття. Політиздат, 1991. – 527 с.
2. Philip K. D. Do Androids Dream Of Electric Sheep? / Література ХХ століття. Orion, 2012. – 208 с.
3. Харарі Ю. Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього / Ювал Ной Харарі. – Харків: Клуб Сімейного Дозвілля. 2018. – 544 с.
4. Гайдеггер М. Буття і Час. – Харків: Фоліо. 1999. – 503 с.
5. Атталі Ж. Коротка історія майбутнього // Жак Атталі. – СПб, 2014. – 288с.

Іван БОЙКО

Науковий керівник – доц. Валерій ГРУШКО

ГЕНЕТИЧНА СОЦІОЛОГІЯ М.С. ГРУШЕВСЬКОГО ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті досліджено соціологічні погляди Михайла Сергійовича Грушевського. Розкрито роль і значення його ідей у процесі розвитку соціологічних знань в Україні. Проаналізовано вплив наукових висновків вченого на формування національної свідомості в українській інтелігенції у період його активної наукової, громадської та політичної діяльності, а згодом і серед широких верств українського суспільства. Досліджено творчий доробок українського науковця у сфері соціології. Окреслено функціональний апарат генетичної соціології та перспективи її практичного застосування. Здійснений аналіз впливу на розвиток українського соціуму ідей генетичної соціології. Розглянуто основні складові генетичної спадщини українства та його вплив на усвідомлення українцями себе як нації.

Ключові слова: генетична соціологія, національна самосвідомість, демократичність, суб'єктність національна, українська нація.

Вступ. Генетичний аспект є ключовим в ієрархії політичної та соціальної складової кожного соціуму, зокрема, українського. Дослідження Михайла Грушевського генетичної соціології шляхом аналізу історії та етнології українства, у контексті його соціокультурного розвитку, попри плин часу залишаються значущими до сьогодні, особливо в нинішній момент історії, коли гостро постало питання виживання української нації і збереження нею власної державності.

Мета даної статті полягає у визначенні найзатребуваніших аспектів генетичної соціології М.С.Грушевського та перспективи їх застосування у процесі подальшої розбудови українського суспільства.

Аналіз досліджень та публікацій. Дана тематика одержала свій розвиток у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як Л.Зашкільняк, В.Ульяновський, А.Лукаша, С.Плохій, С.Ховрич, Я.Бідло та інші.

Виклад основного матеріалу. Українське суспільство завжди характеризувалося своєю неповторною, несхожою на інші ідентичністю. Її особливості розкривались і знаходили своє відображення у працях та дослідженнях як українських вчених, так і іноземців. Однією зі шкіл вітчизняної соціології, в якій приділялась увага дослідженням цього питання, стала генетична соціологія. Це напрямок наукових досліджень, що зосереджений на вивченні походження та розвитку етнічних груп. У рамках цього напрямку досліджень, вивчаються процеси формування етнічних ідентичностей та їх взаємодія у культурному та соціальному контексті з іншими аналогічними спільнотами, з іншими формами самоусвідомлень.

В працях **Михайла Грушевського** зосереджено увагу на вивченні історичних зв'язків між різними етнічними групами та їх впливові на культурний процес у всій його багатогранності. Грушевський розглядав етнічність як ключовий аспект соціального життя, що впливає на процеси самоідентифікації та взаєморозуміння між людьми. Його дослідження показують, що розвиток кожної етнічної групи ґрунтується на складних історичних процесах та взаємодії з іншими культурами. Ці ідеї Грушевського допомагають **краще** розуміти сучасні етнічні конфлікти та динаміку суспільства. Історична перспектива, запропонована Михайлом Грушевським, дає можливість глибше осмислити сучасні тенденції в етнічних стосунках та соціокультурних процесах [2, с. 243].

Зацікавився Михайло Грушевський соціологією ще коли навчався у Київському університеті. Тоді Михайло Грушевський починає активно досліджувати суспільство, його природу, зосереджуючи свої зусилля на вивченні українського соціуму [6].

Восени 1919 року, перебуваючи в еміграції, М. Грушевський засновує у Відні Український соціологічний інститут (УСІ). Це був перший український науковий соціологічний заклад, який діяв до від'їзду Грушевського в Україну у 1924 році. Працювало там багато українських суспільствознавців, таких як В. Старосельський, М. Шаповал, Д. Антонович, В. Липинський та інші. Протягом 1921-1922 рр. було видано 13 книжок з історії та культури України, соціо-антропологічної проблематики розвитку